

Lingva justeco

laŭ Philippe van Parijs

Originale verkita en Esperanto de Andreas Künzli

Philippe van Parijs, naskita en 1951 en Bruselo (Belgio), studis filozofion, juron, politikan ekonomikon, sociologion kaj lingvistikon en la universitatoj de Bruselo, Loveno, Oksfordo, Bielefeld kaj Berkeley (Kalifornio) kaj doktoriĝis pri sociaj sciencoj (Lovenio 1977) kaj filozofio (Oksfordo 1980). Li laboras kiel profesoro en la Fakultato pri ekonomiko, sociaj kaj politikaj sciencoj de la Lovena Universitato, kie li gvidas la Hoover-katedron pri ekonomiko kaj sociala etiko ekde ĝia fondiĝo en 1991. Krom tio, li docentis en Harvardo kaj Oksfordo kaj gastprofesoris ĉe universitatoj en aro da landoj (Nederlando, Italio, Francio, Hispanio, Usono, Kanado, Urugvajo, Brazilo, Rusio, Ĉinio, Kongo). Van Parijs estas membro de la Brita Akademio kaj membro de la Belga Reĝa Akademio de la Sciencoj, Literaturo kaj Belartoj kaj de la Eŭropa Akademio de Artoj kaj Sciencoj. Li membras en la eldonistaj estraroj de pluraj fakrevuoj pri filozofio, publikaj aferoj, politika filozofio kaj ekonomiko, politika kaj etika teorioj kaj morala praktiko, evoluo de la multlingvismo kaj multkultureco, egalisma teorio kaj politika praktiko, aplikata filozofio, filozofio ekonomika k.a. Pri tiuj kaj aliaj temoj van Parijs verkis nemalmultajn librojn kaj artikolojn. Krome, van Parijs fariĝis konata kiel fondinto de la Eŭropa Reto pri Baza Enspezo (aŭ Salajro, bien), kiu organizas ĉiujaran Etikan Forumon. En 2001 li ricevis la Premion 'Francqui', la plej prestiĝan sciencan honorprezon de Belgio, kaj en 2011 la 'Arkprijs' "voor het Vrije Woord", kiu estas jara premio celanta honori publikajn personecojn, kiuj emfazas la signifon de la libereco de la parolo. En 2007 la belga poŝto dediĉis poŝtmarkon al lia honoro pro lia ĝenerale akceptita statuso kiel elstara erudiciulo de Belgio.¹

Lia plej aktuala libro temas pri lingva egaleco; originale ĝi aperis en la angla lingvo (*Linguistic Justice for Europe and for the World*. Oxford University Press 2011) kaj estis nun ankaŭ tradukita al la germana lingvo (*Sprachengerechtigkeit - für Europa und die Welt*. Suhrkamp Berlin 2013).² Indas do prezenti kaj diskuti ĉi tiun rimarkindan sciencan verkon ankaŭ en interlingvistikaj kaj esperantistaj medioj, ĉar ĝi enhavas multajn interesajn analizojn, ideojn kaj sensaciajn rekomendojn pri la demando kiel lingva justeco povus esti atingita. La ĉapitro, en kiu la aŭtoro kritike traktas Esperanton kiel unu el la opcioj por ludi la rolon de „lingua franca“, vekas apartan atenton kaj estu detale prezentita en ĉi tiu recenza kontribuajo.

Ĉu la homaro devas koni multajn lingvojn por interkompreniĝi ? Kiu lingvoj plej taŭgas por efektiviĝi ĉi tiun celon ? Ĉu la angla lingvo sufiĉas por la universala komunikado ? Jen kelkaj 'klasikaj' demandoj, kiujn van Parijs starigas kaj diskutas en sia ampleksa kaj altnivela libro pri lingva justeco. La konata belga aŭtoro opinias, ke la homaro ja bezonas iun „lingua franca“ kaj ke tiu plej verŝajne estos, kaj *estu*, la angla lingvo. Haltigi la disvastigan procezon favore al la angla lingvo estus sensenca klopodo kaj erara intenco. Male, la disvolviĝo de ĉi tiu lingvo devas esti aktive subtenata kaj ĉiurilate plirapidigata. Ĉio alia kontraŭstaras la logikon kaj la sanan menson. Sed ĉu la kvazaŭ natura enkonduko aŭ adopto de la angla lingvo kiel „lingua franca“ estas ankaŭ justa solvo ? Lingva justeco ekzistus, se por la komunikado ni ĉiuj utiligus la saman lingvon, kiun ni ĉiuj scipovus same bone, ĉar en tiu kazo ni ĉiuj havus la samajn kondiĉojn por bone kompreni unu la aliajn kaj la samajn ŝancojn, ekzemple sur la universaligita, aŭ transnacia labormerkato. Miskomprenoj aŭ tradukeraroj povus esti evititaj, reduktitaj aŭ eliminitaj, kaj ĉiuj mondĉivitanoj povus efike kaj senpere partopreni en la politika vivo kaj ekonomia evoluo. Kvankam van Parijs do pledas en principo por la subteno de tiu 'anglalingva' procezo, kiun oni ne ĝenu, li

¹ Fonto: <http://www.uclouvain.be/en-11688.html>.

² Enhavtabelo de la libro: <http://www.ub.unibas.ch/tox/IDSBB/005639911/PDF> (angla), <http://d-nb.info/1028542666/04> (germana).

ankaŭ konscias, ke kvazaŭ trudi iun konkretan lingvon, precipe la anglan, ne signifus aŭtomate pozitivan solvon, aŭ simplan aferon.

En tiu tuta diskuto ne necesas ignori la fakton, ke okdek procentoj de la tuta anglalingva komunikado okazas sen la partopreno de denaskaj anglalingvaj parolantoj. La paradoksa situacio de la tutmonde praktikata angla lingvo estas, ke ĝi estas lingvo grandparte sen nacia popolo kaj sen ŝtato,³ dum por la plimulto de ĝiaj parolantoj ĝi estas la dua lingvo uzata apud la gepatra aŭ denaska lingvo. De la 1,5 *miliardoj* da parolantoj de la angla lingvo nur 375 milionoj estas denaskaj. Post la angla lingvo sekvas la ĉina kun entute 1,1 miliardoj da parolantoj (inter ili 982 milionoj da denaskaj parolantoj), la hindia (650/460), hispana (420/330), franca (370/79), araba (300/206), rusa (275/165), portugala (235/216), bengala (233/215), germana (185/105) kaj japana (128/127).⁴ Iuj ŝtatoj klopodas aktive kontraŭstari tiun evoluon de la rapida disvastiĝo de la angla lingvo, sed kun malgranda sukceso, ĉar praktike en ĉiuj landoj la homoj amase lernas la anglan lingvon, krom aliaj etnaj lingvoj.⁵

Malgraŭ la larĝa internacia disvastiĝo de la angla lingvo, la multlingveco en la mondo probable ne malaperos ankaŭ kun ia tia paralele ekzistanta „lingua franca“, la aŭtoro prognozas. La prioritata utiligo de tia „lingua franca“ povus signifi en la praktiko, ke iuj gravaj temoj estos traktitaj nur en la angla, dum la aliaj lingvoj estos limigitaj al la privata uzado, t.e. al la sferoj de la familio, amikaro, libertempo kaj folkloro. El *ekonomika* vidpunkto tia solvo eble havas sencon, pensas van Parijs, kvankam ĝi samtempe malriĉigus la homa(n) kulturon. Eŭropo estus kulture malpli riĉa, se ĝia multlingveco ne plu ekzistus, ĉar la ŝtatoj kaj nacioj ja trovas sian identecon pere de siaj lingvoj.

Malgraŭ tio, ke la lingva plurismo estas bona afero, kiel van Parijs kredas, ĝi tamen ne estas valoro en si mem. Laŭ van Parijs ne indas konservi malgrandajn lingvojn je ĉiu prezo, ĉefe kiam la koncernaj lingvo-komunumoj mem venas al la konkludo, ke ĝia idiomo ne plu estas *financebla* aŭ se aliaj lingvo-komunumoj ne estos pretaj financi alies lingvojn. Eĉ se (aŭ kiam) iu lingvo biologie elmortas, oni devus akcepti ankaŭ tiun realaĵon. Tiuj nektimaj kaj provokaj ideoj kaj pozicioj de postmodernisma lingvofilozo, kiu serĉas kaj klopodas trovi novajn solvojn por la lingva justeco, eble ŝokos kaj ĉagrenos la lingvo-raĵtistojn. Sed laŭ van Parijs indas kaj necesas kritike, eble eĉ radikale pensi ankaŭ pri tiaj aspektoj de la temo, des pli ke ĝi estas neevitebla. La atendeblaj protestantoj estas konsolataj per la konstato, ke la menciitaj kazoj eble estas bedaŭrindaj, tamen, laŭ van Parijs ili ne signifas maljustaĵon en si mem.

Grava tasko do estas serioze okupiĝi pri la problemo de la lingva justeco mem, ĉar la validan „lingvan ordon“ van Parijs ŝajne pritaksas ĉiukaze maljusta. Kiel dirite, la belga filozofo kredas, ke tiu ordo estus pli justa, se la homoj interparolus per iu komuna lingvo, kiu estas scipovata laŭ egaleca maniero de ĉiuj partoprenantoj. Sed ĉu tia lingvo entute ekzistas, povas ekzisti? La homoj, kiuj jam scipovas la anglan, sendube havas iujn avantaĝojn kompare kun la homoj, kiuj devas unue lerni ĝin, ofte kun enormaj peno kaj tempo-investo.⁶ Laŭ van Parijs tio estas esence maljusta („unfair“). Por fari la ordon pli justa („fair“), necesus, inter alie *ekonomie*, senŝarĝi la homojn, kiuj estas devigataj lerni la anglan kiel duan lingvon, kaj zorgi por ke la ŝancoj por la neanglalingva homaro iĝu ĝenerale pli egalecaj. Krom tio, necesus plivalorigi la statuson de la unuaj, gepatraj aŭ denaskaj lingvoj. Do, la sama egaleca lingvo-praktikado por ĉiuj signifus esencan akton de la justeco. Sed kiel atingi pli da justeco? Per kalkuloj, do matematike!

La filozofo-sociologo van Parijs ne estus samtempe ankaŭ bona ekonomikisto, se li ne prezentus plej diversajn kalkuladojn kaj teoriojn (de aliaj teoriistoj) pri la rilatoj inter kostoj kaj utilo de la multlingvismo. Per tiuj (parte eble iom komplikaj kaj tro kompleksaj) kalkuloj (kiujn oni devas atente legi por kompreni) estas antaŭ ĉio farata la provo mezuri la altecon de la kostoj de tia lingva justeco, t.e. oni kalkulas la prezon, kiun iuj lingvo-komunumoj devus pagi al la aliaj, kiuj devas lerni iliajn lingvon, kaj la subvenciojn, kiujn iuj lingvo-komunumoj eventuale rajtus ricevi de aliaj. En tio la ĉefa problemo konsistas kiel *juste* disdividi tiujn kostojn kaj subvenciojn inter la unuopaj lingvo-komunumoj. Kiel unu el la eblaj

³ La angla estas la oficiala lingvo nur en jenaj landoj, vd. http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_official_languages#E.

⁴ Tiujn ciferojn mi transprenis de <http://www.weltsprachen.net>, kiuj ŝajnas al mi pli aktualaj ol tiuj, kiujn van Parijs indikis surbaze de Ethnologue.

⁵ Ekzemple en francaj universitatoj aperis protestoj kontraŭ la enkonduko de la angla kiel lingvo por prelegoj. Kontraŭanglaj emocioj ekzistas precipe ankaŭ en Germanio, Ruslando k.a.

⁶ En instruistaj medioj de Svislando aperis kontraŭstaro kontraŭ la deviga lernado de samtempe 2 fremdlingvoj (ĉefe angla kaj franca) en la baza lernejo kun la argumento, ke tio estus tro granda ŝarĝo por la infanoj (pri la angla lingvo en Svislando vd. <http://www.plansprachen.ch/files/ENGLISCHINDERSCHWEIZ.pdf>).

konkretaj rimedoj por akiri pli da lingva justeco en la mondo van Parijs sugestas inter alie la enkondukon de „lingva imposto“ por anglalingvaj denaskuloj. Sed la sama van Parijs mem dubas pri la seriozeco de tia solvo, kiu verŝajne neniel kaj neniam estos realigita, aŭ realigebla. Pli celtrafe estus, laŭ li, malpermesi la sinkronizadon de anglalingvaj filmoj. Sed kiu vere volus pagi tiajn (aldonajn kaj superflujajn) impostojn, kaj kiu dezirus enkonduki tiuspecajn malpermesojn aŭ monopunojn, kiuj kaŭzus nur novajn formojn de diskriminacio por iuj grupoj? Absurdaj ideoj!

Pri Esperanto „neŭtrala“...

Kaj Esperanto ? Unuafoje post longa tempo iu signifa lingvo-filozofo de la „ekstera mondo“ dediĉas apartan atenton al Esperanto.⁷ Kvankam tio okazas en la sama ĉapitro, kie estas mallonge traktita ankaŭ la projekto „Babelfish“ el la romano *The Hitchhiker's Guide to the Galaxy* (germane *Per Anhalter durch die Galaxis*) de Douglas Adams, Esperanto ricevis sufiĉe seriozan analizon, el du vidpunktoj: *Neŭtraleco* kaj *facileco*, du centraj valoroj propagandataj de la esperantistoj, kiuj laŭ ili karakterizas ties lingvon.

Kvankam van Parijs ŝajnas tute bone kompreni, kion signifas aŭ kion signifu la neŭtraleco en la kazo de Esperanto, nome ĝia artefariteco kaj ke ĝi estas nenies gepatra lingvo, li kontestas la kredindecon de tiu trajto, aŭ aserto. El lingvistika vidpunkto van Parijs ne povas konsideri Esperanton neŭtrala ĉefe pro tio, ĉar laŭ li Esperanto ne disponas pri la sama grado de distanco rilate al ĉiuj naturaj lingvoj, kiun „artefarita“ „neŭtrala“ lingvo ja devus disponi. Kiel lingvo, Esperanto valoras por van Parijs ne pli multe ol unu plia okcidenta idiomo de la hindeŭropa tipo, provizita ĉefe per latinindaj, ĝermanaj kaj slavaj elementoj. Ĉar Esperanto do estas esence eŭropa idiomo, van Parijs timas, ke la hungaroj, finnoj, estonoj, maltanoj kaj vaskoj, kiuj ne apartenas al hindeŭropaj popoloj, antaŭvideble ne pretus investi sian energion en la lernadon de tia „nova eŭropcentrita gimmick-o“,⁸ pri la hindoj, ĉinoj kaj afrikanoj oni tute ne parolu. Pri la aserto, ke Esperanto estas nenies gepatra lingvo (kio tamen ne estas tute vera, ĉar jam ekzistas homoj, kies denaska lingvo estas Esperanto), van Parijs prognozas, ke kelkajn generaciojn post la enkonduko de Esperanto ĝi nepre fariĝos la denaska lingvo de milionoj da homoj, kio ja ne estas la celo de tia lingvo, tiel ke la tuta eksperimento de la kreo de neŭtrala artefarita lingvo devus esti ripetita. Alian problemon de la neŭtraleco kaj praktika sennacieco de Esperanto van Parijs vidas en la cirkonstanco, ke neniu ŝtato – kaj la mondo ankaŭ en estonto konsistos el naciŝtatoj – sentus sin respondeca decidi pri kiel tia lingvo, kiu apartenas al neniu, estu utiligata kaj instruata, kiel ĝiaj normoj, gramatiko kaj leksiko estu reguligitaj kaj kiel ĝiaj reguloj reformitaj, ekzemple laŭ la modelo kiel Francio procedas kun la franca lingvo. Alia aspekto de la neŭtraleco koncernas la demandon de la deviga lernado de tia artefarita lingvo. Sendube, ankaŭ ĉi-rilate aperus nova (socia) malekvilibro, ĉar antaŭvideble unu parto de la homaro, precipe la intelektaj tavoloj, pli facile lernus kaj adoptus tian idealisman lingvon ol la pli malkleraj kaj izolitaj amasoj pro la manko de kondiĉoj, kiuj farus ĝian lernadon sukcesa.

... kaj „facila“

Enkonduke al la alineo pri la laŭdira facileco de Esperanto, van Parijs sendube vidas la potencialon de la relativa lernfacileco de Esperanto, kiu koincidas en principo kun la esenca kriterio de la *efikeco*, eĉ en komparo kun la angla lingvo. Van Parijs eĉ pretas koncedi, aŭ konfesi, ke la lernado, aŭ enkondukado de Esperanto kaŭzus malpli altajn kostojn (kiel lia kolego F. Grin modele klopodis „pruvi“⁹). Ankaŭ van Parijs konstatas, ke Esperanto havas „aparte malkomplikitan rilaton inter la parola kaj skriba formoj“, kompare kun la naturaj lingvoj, kiuj havas konservemajn ortografiojn aŭ al kiuj mankas la skribo. Krom tio, li

⁷ Kune kun Robert Phillipson, Tove Skutnabb-Kangas kaj François Grin, Philippe van Parijs konsistigas grupon de interesaj sciencistoj el diversaj landoj kaj universitatoj, kiuj ne estas esperantistoj sed elpaŝis kiel simpatiantoj de Esperanto kun gravaj studoj rekomendantaj Esperanton por pli serioza ekzameno. Ĉi tiuj sciencistoj ankaŭ partoprenis diversajn aranĝojn, organizitajn de esperantistoj, ekzemple la Nitobe-simpozion kaj aliajn konferencojn.

⁸ La angla vorto „gimmick“ povas signifi gagon, reklamtrukon, kuriozan ideon, ludajon, k.s. Pri la signifo(j) de tiu vorto vd. la diversajn vortarojn.

⁹ Vd. <http://www.ladocumentationfrancaise.fr/var/storage/rapports-publics/054000678/0000.pdf>.

agnoskas la regulecon de la sintakso kaj morfologio, kiuj ne konas esceptojn kaj kiuj estas multe pli facile lerneblaj ol la reguloj de la naturaj lingvoj kun ties abundaj esceptoj. Sed malgraŭ tiuj plusoj kaj pozitivaj, kiuj havigas al Esperanto certajn avantaĝojn kompare kun la naturaj lingvoj, van Parijs ne kredas, ke la lernado de Esperanto sume estos pli facila, pro diversaj kialoj, kaj eble en iomete alia senco. La punktoj, kiujn li mencias, estas la (relative longa) daŭro ĝis la perfekta scipovo de tia lingvo kaj la flekseblo de la Esperanto-vortoj, kiujn van Parijs ne pritaksas sufiĉe granda. Kvankam van Parijs evidente konas la originalecon de la sufiksa sistemo de Esperanto, kiu permesas tre produktivan vortderivadon, li opinias, ke la relative longaj kungluaĵoj de la Esperanto-vortoj ne povas konkurenci kun la malpli longaj formoj en aliaj lingvoj (precipe angla, kiu grandparte konsistas el unu- kaj dusilabaj vortoj). Do, laŭ li la ŝajna facileco de Esperanto estas trompa, ne pli ol propaganda truko.¹⁰

Alia kritikpunkto notita de van Parijs koncernas la vortrezoron de Esperanto, kiu devus kapabli grandstile vastiĝi, se tiu lingvo volus taŭgi por la utiligo en plej diversaj kunteksto. Van Parijs ne povas imagi, ke la nuna stato de la lingvo Esperanto, kiu estas praktikata precipe de hobiuloj en la libertempo, taŭgas por la „vivanta amasa interkompreniĝo“. Van Parijs antaŭvidas, ke la Esperanto-vortaroj de la estonteco estos same ampleksaj kiel tiuj de la naciaj lingvoj (fakte, ekzemple la granda germana vortaro de Krause jam faras tiun antaŭvidon reale ilustrebla, kvankam en ĝi mankas miloj da gravaj modernaj terminoj, aK). Do, la pli grandan morfologian kaj leksikan simplecon de Esperanto van Parijs konsideras kiel nurajn portempajn avantaĝojn, same la neŭtralecon kaj la relativan lernfacilecon de Esperanto rilate al aliaj lingvoj.

Didaktiko de la lingvo-lernado

Eĉ pli grava diskut-punkto koncernas la didaktikon, t.e. la modernan manieron lerni kaj instrui lingvojn, kiu laŭ la pritakso de van Parijs ne konformas la bezonojn en la kazo de Esperanto. Dum Esperanton oni grandparte lernas kaj instruas laŭ la eksmodaj metodoj de la antaŭa jarcento, la modernaj naturaj lingvoj estas lernataj kaj instruataj de la homamasoj pere de modernaj teknologioj, ekzemple radio, televido kaj interreto. Lerni fremdan lingvon estas esenca demando de la motivacio, precipe por junaj homoj, kiel van Parijs emfazas. La decidaj kriterioj por lerni fremdlingvon ne plu estas la demando, ĉu la gramatikaj reguloj estas facile lerneblaj aŭ ne, sed ĉu iu lingvo, eĉ malfacila, estas reale utiligebla kaj aplikebla en certaj konkretaj situacioj, en kiuj homoj troviĝas, kaj kiu lingvo estas bezonata por kompreni la ĉirkaŭaĵon. Sendube, van Parijs agnoskas la fakton, ke ankaŭ Esperanto povas esti utila kaj necesa lingvo – precipe en la Esperanto-movado mem. Por utiligi la gigantan potencialon, kiun naturaj lingvoj provizas, multaj homoj ne longe pripensas por decidi kian lingvon indas lerni, ĉu naturan aŭ artefaritan. Konklude, la motivacio kaj la decido lerni fremdlingvojn ne dependas de ideologiaj kriterioj kiel *neŭtraleco* kaj *justeco*, eĉ ne de la *facileco*, sed unuavice de praktikaj valoroj kiel la *utileco* kaj *efikeco*, kiujn multaj homoj preferas. Do, la „modelo Esperanto“, kiu estas ideologia modelo, verŝajne eksmodiĝis, eĉ se ĝi estas pli facila kaj pli neŭtrala.

Do, eĉ se la enkonduko de la angla lingvo kiel „lingua franca“ ne aŭtomate signifus pli justan aŭ neŭtralan solvon, kaj eĉ se oni povas koncedi al Esperanto certan gradon de justeco („fairness“) kompare kun la angla lingvo, ĉi tiu avantaĝo, per kiu Esperanto impresas unuarigarde, laŭ van Parijs rapide ŝrumpus, se oni submetus Esperanton al pli profunda analizo. Precipe el la vidpunkto de la efikeco kaj pro la aliaj menciitaj *praktikaj* kialoj Esperanto ne povus konkurenci kun la naturaj lingvoj. La efikeco de la angla lingvo kreskas de tago al tago kun ĝia pli kaj pli forta divastiĝo, dum la efikeco de Esperanto estas tre modesta, ĉar mankas sufiĉa kvanto de parolantoj. Ĉe la angla lingvo neniam rolis la konsidero, ĉu ĝi estas pli neŭtrala aŭ pli justa (fair), sed ĉu ĝi estas pli efika ol aliaj lingvoj. Jen parolas la ekonomikisto, kiu konsideras la „fairness“-argumenton bazitan sur la neŭtraleco malforta. La handikapoj de Esperanto eble estus forigeblaj, se la internacia komunumo decidus rigore agi favore al la adopto de tia lingvo. Sed por ĝia favorado kaj subteno mankas la internacia (politika) interkonsento.

---

¹⁰ La diversajn lingvajn malfacilaĵojn de Esperanto por lernantoj de tiu ĉi lingvo mi provis priskribi en la piednoto 12 sur http://www.plansprachen.ch/13_HIPOTEZOJ_PRI_ESPERANTO_2012.pdf.

La kritiko farita de Philippe van Parijs ne estas nova, sed ĝi estas tamen interesa kaj signifa en la kunteksto de la nuntempo.

Spite al tiuj limigoj, por la projekto de artefarita lingvo ne ĉio estas tute perdita. Krom la apliko de Esperanto en iu socia movado van Parijs vidus en principo ankaŭ ŝancojn en aliaj sferoj. Li mencias ĝian eblan rolon kiel pontan lingvon ĉe la tradukado aŭ kiel „ege bonvenan okazon“ por „korekti la okcidentan lingvan superpezon“ („francan-germanan-anglan“), kiu aperis en Eŭropa Unio post ĝia plilarĝigo en 2004. Kompreneble, EU havas sian propran lingvopolitikon, en kiu Esperanto ŝajne povas havi nenian lokon.¹¹ Sed pri la ebla utila rolo, kiun Esperanto tie povus ludi, unue devus esti konvinkitaj la „burokratoj“ kaj „kapitalistoj“. Kun ĉiu respekto por Esperanto, van Parijs opinias samtempe, ke kiel „alternativa eŭropa aŭ mond vasta komunika rimedo Esperanto tamen ne promesas pli bonan rezulton ol ajna inteligenta softvaro“.

Kiu faras tian aserton, tiu tamen ignoras la meritojn de Esperanto kiel literatura lingvo. Ekzemple la disponeblaj tradukmaŝinoj daŭre liveras tro nekvalifikitajn solvojn, dum lertaj Esperanto-parolantoj, da kiuj bedaŭrinde ekzistas tro malmultaj, tamen kapablas liveri sufiĉe altnivelajn lingvajn rezultojn. Ne la lingvo Esperanto mem estas la problemo, ĉar ĉi tiu lingvo estas plene funkcipova, ankaŭ sur pli alta esprima nivelo. La ĉefa problemo de Esperanto estas, ke en ĝi ne ekzistas sufiĉe da utilaj kaj altnivelaj produktoj, kaj ke ĝia rolo estas reduktita al propagando, turismo kaj hobia uzado, dum la kulturaj kaj intelektaj flankoj estas neglektataj. Laŭ mia opinio, la esperantistoj do grandparte mem kulpas pri ĉi tiu situacio.

Tuŝante tiujn tiklajn temojn la aŭtoro, kiu mem havas/is kontakton kun esperantistoj,¹² nature riskis paŝi en la neston de vespoj, aŭ en la kavon de leono, ĉar la Esperanto-propagandistoj legos tre atente ĉiun vorton, kiun tiel eminenta lingvisto skribis, por kiel kutime strange reagi al tiu kritiko, aŭ nepre rifuzi ĝin, se ĝi estas negativa aŭ ne sufiĉe favora al Esperanto.¹³

© Andreas Künzli, novembro 2013 / aŭgusto 2014

---

¹¹ Pri tio vd. ekz. la recenzojn sub http://www.plansprachen.ch/Rezension_Nissl_SprachenfrageEU.pdf.

¹² En 2005 li prelegis en la Nitobe-simpozio en Vilno.

¹³ Kelkaj tiaj reagaj recenzoj jam aperis sub http://www.liberafolio.org/Members/jens_s_larsen/parijs, <http://www.interlinguistik-gil.de/wb/media/beihefte/20/beiheft20-literatur.pdf> kaj http://www.liberafolio.org/Members/Johan_Derks/akademia-pledo-por-venkigi-la-anglan.